

Ad: Návrhy APSS ČR na změnu výplaty a použití příspěvku na péči
(Sociální služby, říjen 2012, s. 11)

Ing. Jana Hrdá, místopředsdkyně Národní rady osob se zdravotním postižením ČR:

V říjnovém čísle vyšel rozhovor s Jiřím Horeckým, prezidentem Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, nazvaný „Návrhy APSS ČR na změnu výplaty a použití příspěvku na péči“. V článku se tvrdí, že **současný systém příspěvku na péči** je neefektivní a nefunkční. Podle článku mělo dojít k **rozvoji sítě** sociálních služeb a ke zrušení dotací na ně, protože díky příspěvkům byla značně navýšena finanční částka v systému péče. Že se tak nestalo, přičítá autor chování příjemců na péči, dokonce se v textu **kvalifikovaně odhaduje**, že se příspěvku na péči zneužívá. Úloha uživatelů péče jako zákazníků je nedotažená, neboť příspěvky na péči nepokryjí náklady na poskytování péče, a **nemohlo dojít k tržnímu chování** ani příjemců příspěvku na péči ani poskytovatelů.

Mnohé v článku uváděné věci jsou sice fakta, ale vysvětlení je jiné. Od příspěvku na péči se očekávalo primárně **narovnání nespravedlností, svobodná volba** (zejména byla umožněna volba mezi formální a neformální péčí) a **zvýšení kvality**, nikoli navrácení financí na příspěvek na péči k institucionálním poskytovatelům. Ostatně zvýšený počet zájemců o registrované služby by poskytovatelé ani stát **neufinancovali**, neboť **neformální péče je nesrovnatelně hospodárnější**. Mělo dojít k **racionalizaci sítě** sociálních služeb poskytovatelů, nikoliv ke stabilizaci a rozvoji té staré, jenomže docházelo k dvojímu toku peněz, takže o síti služeb nerozhoduje potřeba, nýbrž úředníci. Při tvrzení o zneužívání příspěvku autor neuvádí, podle jakých **kritérií odhadoval** ani jakým způsobem k tomu dospěl. Mimo to zneužívání příspěvku při správném posouzení si lze sotva představit, neboť potřebuje-li příjemce tolik péče, kolik jednotlivé stupně závislosti uvádějí, stačí příspěvek vždy na úhradu asi 10 % potřebného času měsíčně.

Dále se v článku píše, že péče v I. stupni je běžně zajistitelná rodinnými příslušníky, a že tudíž lze navrhnout,

aby v případě **neformální péče** byl v I. stupni u osob starších osmnácti let příspěvek na péči **0 Kč**. Mimo to by osoby, které dosud nevyužívaly registrovaných poskytovatelů, měly být motivovány snížením příspěvku na péči o 20 %, aby si začaly služby objednávat. Tato částka by byla přesunuta k poskytovatelům. Avšak péče v I. stupni není běžně zajistitelná rodinnými příslušníky, neboť to obnáší 2 až 3 hodiny denně. A 20 % opatření by **poškodilo všechny: příjemce** (ztráta pocitu satisfakce), **neformální pečující** (ztráta minimální kompenzace), **formální pečující** (nutnost shánět finance na úhradu zvýšených nákladů péče), **donátory dotací**, na něž by se tlak ještě zvýšil.

Závěr: Z hlediska příjemců příspěvku na péči lze konstatovat, že přes nedostatky, které způsob poskytování příspěvku má, došlo k obrovskému posunu směrem k jejich autonomii, k posílení jejich důstojnosti a k jejich integraci do společnosti. **Tyto přínosy jsou naprosto nenahraditelné.**

Jana Hrdá, praha@nrzp.cz

Odpověď Ing. Jiřího Horeckého, prezidenta APSS ČR:

Každý systém sociální politiky, resp. systém sociálního zabezpečení, je nastaven tak, že nechává část potřebných osob za hranicemi tohoto systému a na druhé straně umožňuje části osob jeho zneužívání. To, jak veliké jsou či mohou být obě skupiny, je určováno jednak prioritami dané země, ale samozřejmě také jejími zdroji. Právě zdroje České republiky a jejich klesající tendence v minulých letech společně se stoupajícím objemem vyplácených příspěvků na péči nutí stále více odborníků k úvahám o změně tohoto systému.

Jedním z předpokladů nového systému sociálních služeb po r. 2007, který je mimo jiné obsažen v důvodové zprávě zákona o sociálních službách, byla eliminace nebo odstranění státních dotací poskytovatelům sociálních služeb (zejména sociální péče) v horizontu 3 let. Tento předpoklad nebyl naplněn, stejně jako odhad, že příjemců příspěvku na péči bude v ČR něco přes 200 000 osob.

V praxi jsou poskytovatelé zejména terénních sociálních služeb, ale i sociální pracovníci měst a obcí (nyň také úřadů

práce) konfrontováni se skutečností, že zejména senioři v I. stupni příspěvku na péči tento nevyužívají na nákup sociálních služeb a často – aby naplnili zákon – uvádějí, že je poskytují svým dětem či jiným blízkým příbuzným. Má úvaha, resp. jeden z předmětných návrhů změny výplaty příspěvku na péči, vychází z elementární otázky, kterou řeší každý stát: do jaké míry je povinna postarat se o své členy vlastní rodina a od jakého okamžiku a s jakou intenzitou pomoci nastupuje stát. Pokud dcera či syn svému stárnoucímu rodiči zajistí nákup, doveze léky, uklidí nebo tatínka/maminku doprovodí na úřady apod., pak mi připadá, že není nutné, aby stát tyto dospělé děti za tyto úkony „honoroval“ 800 korunami měsíčně. Obdobný princip platí v celé řadě případů, částečně i u základní sousedské výpomoci. Je nutné celý systém vidět komplexně, ne jenom z perspektivy dospělé osoby se zdravotním postižením, která potřebuje např. intenzivnější či dražší dopravu než zdravý člověk (hovoříme-li o osobách s příspěvkem v I. stupni, které jsou ve většině běžných denních výkonů soběstačné). Z důrazněji také skutečnost, že majoritní část příjemců příspěvku tvoří senioři.

Závěrem bych rád upozornil ještě na jeden mýtus, který je často prezentován, a sice že neformální péče je daleko výhodnější a efektivnější. Ne vždy tomu je tak. V celé řadě případů (zejména u osob s vyšším stupněm nesoběstačnosti) je makroekonomicky pro stát výhodnější systém sdílené nebo kombinované péče. Z dostupných studií vyplývá, že právě toto je ta optimální varianta i z hlediska kvality života pečujících.

Ano, souhlasím s tvrzením, že zavedením příspěvku na péči došlo zejména u osob se zdravotním postižením k obrovskému posunu směrem k jejich autonomii, k posílení jejich důstojnosti a k jejich integraci do společnosti. Zároveň ale musím trvat na tom, že zejména v I. stupni, případně II. stupni příspěvku na péči nemůžeme konstatovat, že je všechno v pořádku, že většina z téměř 20 miliard korun je používána na účely, pro které byl příspěvek stanoven. Pokud bychom jako stát zažívali ekonomický rozkvět a konjunkturu – pak možná proč ne, neboť i posílení příjmů seniorů v ČR je jistě záslužné, potřebné a solidární. Ale v době, kdy nám zanikají registrované sociální služby, se s tímto postojem nelze smířit.